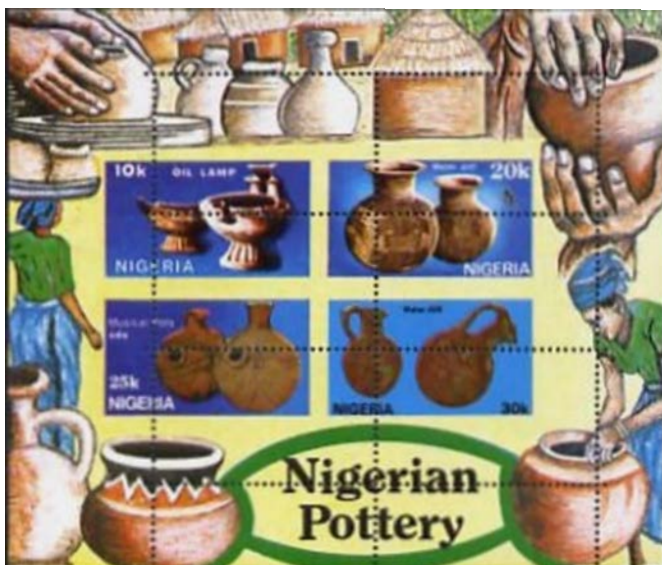

Hoekje van de Tema Tieker (47)

In augustus werden de nieuwe FIP-reglementen voor de thematische filatelie goedgekeurd tijdens de vergadering van het 76ste FIP-Congresin Jakarta. Het doel was om de reglementen meer leesbaar te maken voor niet-Engelstaligen en het samenvoegen van de vroegere richtlijnen in de reglementen. Daarnaast is een opmerkelijk reglement toegevoegd in verband met "borderline"-materiaal en niet thematische poststukken. Dus eigenlijk niet zoveel nieuws onder de zon, maar in internationale verzamelingen bespeuren we toch steeds meer "borderline"-materiaal en soms dubieuze zaken.

Dubieuze uitgiften

Als aanzet wil ik enkele belangrijke bedenkingen herhalen die in Themaphila nr 245 (blz. 19-21) werden besproken. Hoe zit het met het tentoonstellen van dubieuze emissies uit dubieuze landen of staten en waar we onjuiste of ongewenste elementen bemerken? Ondanks het feit dat dergelijke stukken filatelistisch zijn, m.a.w. postzegels en blokjes, wordt het tentoonstellen ervan in thematische tentoonstellingen sterk afgeraden. De reglementen zijn hierin zeer duidelijk: het zijn onrechtmatige uitgiften en vooral ongewenste uitgiften, maar helaas is dat nog steeds voor veel interpretatie vatbaar vanwege deze definitie zelf. In de richtlijnen (en dus nu in de reglementen) staat nog steeds dat de voorkeur moet worden gegeven aan materiaal dat informatie bevat waarvan de inhoud rechtstreeks verband houdt met het land van uitgifte vanuit politiek, historisch, cultureel, economisch en/of soortgelijk standpunt. Dit is een indirecte verwijzing naar de "Code of Ethics" van de UPU. Deze richtlijnen geven de instructie dat men beter elke speculatieve uitgave dient te vermijden, zoals uitgiften die gebruik maken van de "modetrends". De conclusie is dat deze dubieuze items in principe volledig zouden moeten worden uitgesloten.

Uitgiften onbedoelde productiefouten

Aan de andere kant zou men kunnen betwisten of sommige recent en legaal uitgegeven postzegels of blokjes, door een gemachtigd postadministratie (d.w.z. een land erkend door de UPU), kunnen worden gebruikt als "borderline" (= grensgeval) materiaal, zelfs als er geen ander materiaal beschikbaar is om een specifiek thematisch detail te beschrijven? In een dergelijk geval neemt de tentoonsteller het risico om dat materiaal dat helemaal niet belangrijk is, toch vanuit filatelistisch standpunt, te tonen. Maar het is belangrijk voor het verhaal vanuit thematisch oogpunt.

Het is bijvoorbeeld ook bekend dat sommige uitgiften onbedoelde ontwerp- en productiefouten en foutieve teksten bevatten (bv. namen, jaartallen, etc...), die dan kunnen getoond worden om aandacht te besteden aan details die binnen het thema belangrijk worden geacht. Het sterkste argument 'tegen' het tonen van zulke dubieuze postzegels is het ontbreken van hun postaal-filatelistische belangrijkheid. Ze werden nooit vervaardigd met als doel te betalen van het port van een brief en bovenal dragen ze niets bij aan de rubriek 'zeldzaamheid' bij de jurering. Daarenboven blijken ze gemakkelijk verkrijgbaar te zijn, ook de dubieuze foutieve uitgiften. Maar niet alles hoeft daarom vermeden te worden, er zullen er zeker verschillende ontwerpen bestaan die wel kunnen worden getoond wanneer goed gemotiveerd. Daarom moet men niet alleen letten op de uitgevende landen, die buitensporig veel zegels hebben uitgegeven, maar ook op de uitgiften zelf en vooral de redenen waarom ze werden gecreëerd. In het artikel gepubliceerd in nr. 245 (blz. 19) werden enkel voorbeelden geschetst.

Dit gezegd zijnde, is het ook duidelijk dat er nog wel meer onrechtmatige en ongewenste zaken zijn die geen enkele directe of indirecte relatie hebben met de uitgevende landen, maar slechts geïnspireerd zijn door de wereldcultuur en de vermeende vraag van actuele verzamelaars. Er zijn weinig postadministraties die daaraan kunnen weerstaan.

Een snel gezocht voorbeeld is Zwitserland dat zich zelden laat verleiden tot populaire uitgiften en bijna altijd alleen oog heeft voor locale onderwerpen.

Maar de boodschap is luid en duidelijk: postzegels met onderwerpen die door tientallen landen worden uitgegeven zouden moeten vermeden worden in je thematische tentoonstellingsverzameling! Ik ga geen voorbeeld geven want bijna ieder thema krijgt hier op een of andere manier wel mee te maken.

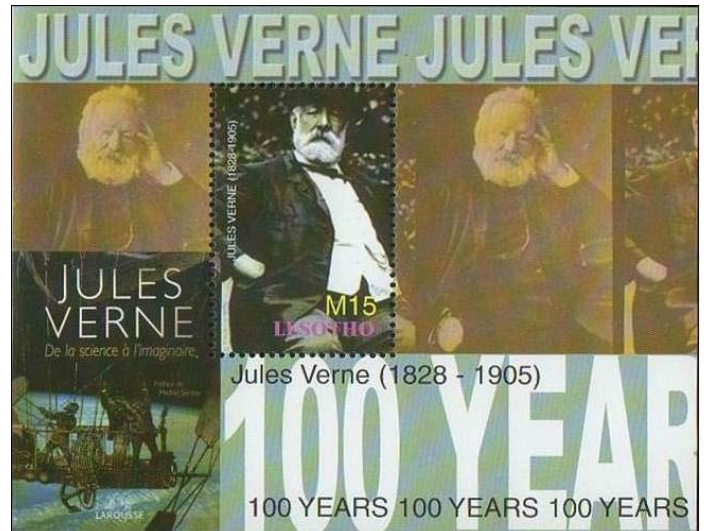
Borderline materiaal

In een Italiaanse lezing tijdens de beruchte vrijdagavonden in de periode van de coronacrisis gaf Paolo Guglielminetti, een internationaal jurylid en drijvende kracht achter deze vrijdagavondlezingen via 'Zoom', een uitgebreide visie wat 'borderline' stukken kunnen zijn, en hoe ze te gebruiken, hoe ze te beschrijven.

Er is geen echte definitie wat "geschikt" en "niet geschikt" borderline materiaal is. Wel kunnen er randgevallen worden toegestaan indien er geen enkel ander filatelistisch materiaal over bestaat. M.a.w. het kan worden getolereerd wanneer zij het mogelijk maken thematische passages te documenteren waarvoor er geen andere mogelijkheden zijn. Het is vereist dat deze 'borderline' stukken een nauwkeurige filatelistische beschrijving behoeven, gezien de grote verscheidenheid aan allerlei postdiensten en postadministratieve regels in de verschillende landen. Het is voor de toeschouwer en de jury onmogelijk om alle soorten postale elementen te kennen. Want iets in het ene land in gebruik kan wel bruikbaar zijn en hetzelfde uit een ander land borderline materiaal zijn. Het is altijd raadzaam om het te vermelden dat het om borderline materiaal gaat.

In de nieuwe reglementen werd toegevoegd dat dit materiaal enkel op grond van hun thematische betekenis mogen worden ingediend, en niet in het geval van hun zeldzaamheid. Hoewel het toch wel raadzaam is van geen banale dingen als borderline materiaal te gebruiken en dus toch iets met een zekere zeldzaamheid. Het is dus zaak hier evenwichtig gebruik te maken van deze vrijheid die de verzamelaar wordt geboden. Voor de tentoonstellers is het hun vrije keuze om voor borderline materiaal te kiezen indien er geen ander passend materiaal voorhanden is.

In het nieuwe reglement is een belangrijke beperking van die vrijheid opgenomen, ik citeer vrij vertaald: "*Bij de geschiktheid van de poststukken gaat het om hun postale geschiktheid, alsmede de selectie van stukken van echt filatelistisch belang in plaats van extravagante stukken. Zeer beperkte uitzonderingen*

Ontwerpfout op blokje van Lesotho (lid van UPU); Victor Hugo (sepia foto) i.p.v. Jules Verne (zwart-wit foto) is afgebeeld. Uniek filatelistisch element waar Victor Hugo en Jules Verne samen op staan. Zij hebben elkaar ook ontmoet en dit kan nergens anders mee geïllustreerd worden dan met dit blokje (zie verzameling M. Meuwis).

(gemiddeld hoogstens één per kader) op deze algemene regel zijn toegestaan, wanneer het geselecteerd filatelistisch materiaal de relatie of het verband met de thematische tekst aanzienlijk verbetert of de enige manier is om deze te illustreren. Dit heeft betrekking op de opname van zowel grensgevallen (borderline) of voorwerpen van niet-postale aard (bv. commercieel gebruikte oude repiquages, fiscale zegels, enveloppen met adressen van persoonlijkheden onderwerp van het thema, particuliere prenten, merken, vignetten en ander soortgelijk materiaal, indien op postaal gereisde omslag of document). In dergelijke gevallen moeten de items volledig worden gerechtvaardigd als uitzonderingen, zodat daaruit de filatelistische kennis van de exposant blijkt." Einde citaat.

Belangrijk te onthouden is 1 per kader (16 bladen/kader; FIP-reglement) en duidelijk aangegeven.

Gezien het postaal belang valt volgend materiaal uit te sluiten als als borderline materiaal:

1. fantasie-uitgiften.
2. uitgiften van verbannen regeringen of regio's zonder postdiensten
3. uitgiften niet toegestaan door UPU, zie lijst op hun website.
4. postwaardestukken uitgegeven zonder medeweten van de post.
5. Feldpost welke niet was toegestaan door de plaatselijke autoriteiten, privaat uitgegeven.

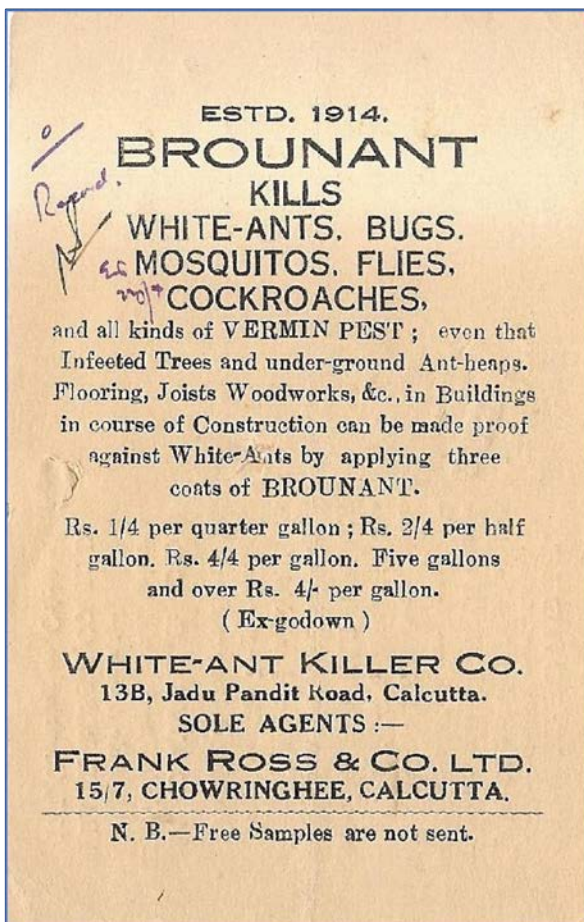
Wat eventueel wel kan gebruikt worden mits een goede filatelistische uitleg:

1. Stempel en/of postzegel – privaat verzonden door afzender (leverancier) van bepaalde goederen.
2. Toegevoegde bijdrukken, repiqués genoemd.
3. Niet-postale administratietekens zonder een postale privilege.
4. Private stempels of opdrukken op brieven of kaarten.
5. Private vignetten, etiketten voor welk doel ze dan ook dienen gebruikt te worden.

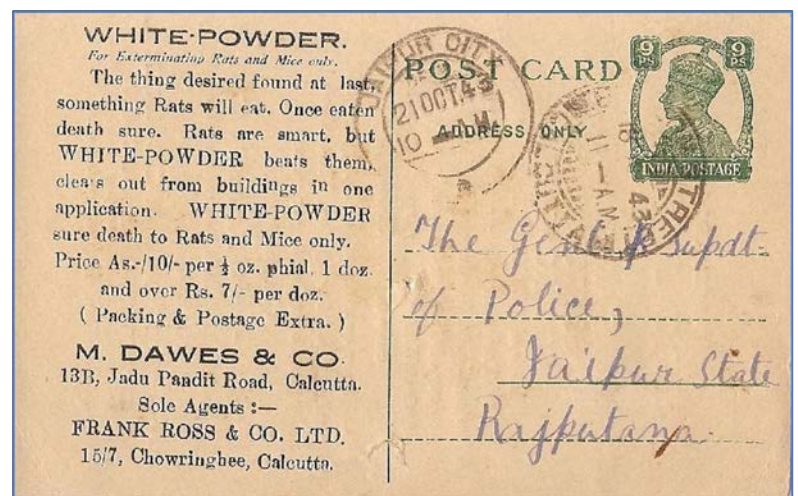
Voorbeeld (verzameling Paolo Guglielminetti): In België reden in de jaren 1930 "radiotreinen" rond als toeristische attractie waarvan alle wagons geluiddicht waren en radio-uitzendingen - muzikale en andere - ontvingen vanuit de speciaal uitgeruste radiostudio-wagon die aan de trein was vastgemaakt. De paarse stempel is niet postaal maar wordt in de verzameling gebruikt als border materiaal omdat dit aspect niet te tonen is met ander thematisch materiaal.

België (1934) - postkaart met stempel 'Treinradio' van de NMBS

"WHITE-ANT KILLER", India (1943), 9 piastres
Postwaardestuk met private advertering (repiquage)

Voorbeeld van een uniek item (repiquage aangebracht door afzender en leverancier) betreffende bestrijding van witte mieren (termieten ook genaamd) bij gebouwen en constructies, een typisch probleem van tropische gebieden zoals India en Afrika.

Niet te vergeten ...

Zoniet de belangrijkste regel in de thematische filatelie:

"De aanwezigheid en het evenwichtige gebruik van alle verschillende soorten filatelistisch materiaal moet worden worden verkregen door items uit alle perioden en van het grootste aantal landen, binnen de mogelijkheden van het gekozen thema."